

พัฒนาการของวิสัญญีพยาบาลไทยในการก้าวสู่การเป็นผู้ปฏิบัติ การพยาบาลขั้นสูง สาขาการพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก

นิมนวล มั่นตราภรณ์¹ RN, CRNA, MPA, อพย. (การพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก)

บทคัดย่อ: บทความนี้นำเสนอจุดกำเนิดของวิสัญญีพยาบาลในประเทศไทยขอบเขต หน้าที่ ความรับผิดชอบของวิสัญญีพยาบาล มาตรฐานการปฏิบัติการพยาบาลและมาตรฐานผลลัพธ์ การพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก การก้าวสู่การเป็นผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง สาขาการพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก ความสำเร็จของผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง ในระดับหนังสืออนุมัติ และความก้าวหน้าในการเป็นผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง สาขาวิสัญญี พยาบาล

วารสารการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ไทย 2557; 1 (1) 66-71

คำสำคัญ: วิสัญญีพยาบาล ผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง มาตรฐานการปฏิบัติการพยาบาล

¹พยาบาลวิชาชีพพระคัมภีร์ชำนาญการพิเศษ เลขาธิการคณะกรรมการบริหารวิทยาลัยพยาบาลและผดุงครรภ์ ขั้นสูงแห่งประเทศไทย (วาระ พ.ศ. 2558-2560) และประธานอนุกรรมการฝึกอบรมและสอบความรู้ ความชำนาญเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก

จุดกำเนิดของวิสัญญีพยาบาลในประเทศไทย

วิสัญญีพยาบาลในประเทศไทย¹ เริ่มจาก กรมการแพทย์ได้เปิดโรงเรียนการให้ยาระงับความรู้สึก เป็นแห่งแรกในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2499 โดยรับ พยาบาลที่สำเร็จพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยที่จบ และปฏิบัติงานมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี เข้าฝึกอบรมใน หลักสูตรวิสัญญีพยาบาล เป็นหลักสูตร 1 ปี โดย กพ. ให้การรับรองหลักสูตร รับนักเรียนรุ่นแรกเพียง 8 คน โดยมีวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมคือ ทำหน้าที่ช่วย วิสัญญีแพทย์และศัลยแพทย์ในการระงับความรู้สึก ให้ผู้ป่วยฟื้นและหายเร็ว ไม่มีภาวะแทรกซ้อนจากการ ได้ยาระงับความรู้สึก หลังจากสำเร็จจากการอบรม วิสัญญีพยาบาลทั้ง 8 คน สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ อย่างดียิ่ง เป็นที่ไว้วางใจของผู้ป่วย ญาติและแพทย์ งานของวิสัญญีพยาบาล (Nurse Anesthetist) เป็นการ ปฏิบัติงานในการให้ยาระงับความรู้สึกแก่ผู้ป่วย โดย เริ่มตั้งแต่การประเมินและวินิจฉัยปัญหาของผู้ป่วย เพื่อเลือกและวางแผนการดำเนินการให้ยาระงับความ รู้สึกได้อย่างเหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย ภายใต้ ระเบียบหรือกฎกระทรวงของกระทรวงสาธารณสุข ปฏิบัติการช่วยผู้ป่วยในภาวะวิกฤติเกี่ยวกับระบบทาง เติ้นหายใจและให้การอภิบาลผู้ป่วยภาวะวิกฤติภาย หลังการได้รับยาระงับความรู้สึก²

ขอบเขต หน้าที่ความรับผิดชอบของวิสัญญี พยาบาล

ขอบเขต หน้าที่ความรับผิดชอบของวิสัญญี พยาบาล^{3,4} ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2539 ข้อ 12 (2) ให้ผู้ประกอบการวิชาชีพทางการพยาบาล หรือผู้ประกอบการวิชาชีพพยาบาลและผดุงครรภ์ซึ่งได้รับ ประกาศนียบัตรการศึกษาหรืออบรมในหลักสูตร วิสัญญีพยาบาลจากกระทรวงทบวงกรมกรุงเทพมหานคร

หรือสถาบันการศึกษาของรัฐบาลทำการให้ยาสลบ ได้เฉพาะการให้ยาสลบชนิด General Anesthesia คือ การทำให้หมดความรู้สึกตัว แต่ไม่รวมถึงการให้ยาชา ทางไขสันหลังหรือการระงับความรู้สึกทางไขสันหลัง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความควบคุมของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ประกอบ วิชาชีพเวชกรรมอย่างใกล้ชิดโดยมีภารกิจหลักของ งานการพยาบาลวิสัญญี ดังนี้²

1. การประเมินผู้ป่วยและเตรียมความพร้อม เพื่อระงับความรู้สึก
2. การให้ยาระงับความรู้สึกแบบทั่วไป (General Anesthesia)
3. การเฝ้าระวังผู้ป่วยและแก้ไขภาวะวิกฤติ ระหว่างได้รับยาระงับความรู้สึก
4. การพยาบาลหลังการได้รับยาระงับความ รู้สึกในระยะพักฟื้นและส่งต่อ
5. การติดตามประเมินผลหลังการระงับความ รู้สึกและจัดการความเจ็บปวดหลังผ่าตัด
6. การศึกษาวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการพยาบาลวิสัญญี (Research and Utilize of Evidence Based Practice in Nursing Service)
7. การพัฒนาคุณภาพ/มาตรฐานการพยาบาล วิสัญญี (Quality Improvement and Development of Standards/ Guidelines)
8. การสอนและให้คำปรึกษาในการพัฒนางาน และการปฏิบัติงานด้านการพยาบาลวิสัญญี
9. การจัดการและควบคุมมลภาวะ และ ป้องกันการติดเชื้อในห้องผ่าตัด

ในฐานะที่เป็นวิสัญญีพยาบาล วิเคราะห์ ลักษณะและขั้นตอนการปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่าการ ปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งสภากา รพยาบาลได้พิจารณาและร่างเป็นมาตรฐานการ

ปฏิบัติการพยาบาล (Nursing Practice Standard)⁵ ประกอบด้วยมาตรฐานหลัก 5 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 การใช้กระบวนการพยาบาล ตามศาสตร์และศิลปะการพยาบาล โดยเริ่มจากการประเมินสภาพผู้ป่วยก่อนให้ยาระงับความรู้สึก การวินิจฉัยปัญหาที่เกี่ยวข้องและอาจมีผลต่อการให้ยาระงับความรู้สึก การวางแผนการพยาบาล สามารถเลือกวิธีให้การระงับความรู้สึกที่เหมาะสมปฏิบัติการพยาบาล สามารถเฝ้าระวัง ดูแลผู้ป่วยขณะได้รับการระงับความรู้สึกได้อย่างปลอดภัยและประเมินผลการให้ยาระงับความรู้สึก ไม่มีภาวะแทรกซ้อนเกิดขึ้น

มาตรฐานที่ 2 สิทธิผู้ป่วย จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพโดยการเคารพในสิทธิผู้ป่วย ให้ความเสมอภาค การรักษาความลับของผู้ป่วย การให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้ป่วยและครอบครัวเพื่อการปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง และเป็นผู้พิทักษ์สิทธิประโยชน์ (Advocacy) ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลให้กับผู้ใช้บริการ

มาตรฐานที่ 3 การพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล ที่มีผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลาง โดยกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ดัชนีชี้วัดคุณภาพ มีระบบการตรวจสอบและประเมิน มีการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 4 การจัดการและการดูแลอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนร่วมกันกับผู้ใช้บริการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 5 การบันทึกและรายงานทางการพยาบาลเกี่ยวกับการให้ยาระงับความรู้สึก โดยการบันทึกนั้นถูกต้องตามความเป็นจริง มีความชัดเจน และตามลำดับเหตุการณ์ กะทัดรัดต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มให้การดูแลจนถึงสิ้นสุดการดูแล ที่สำคัญคือสามารถตรวจสอบได้

มาตรฐานผลลัพธ์การพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก พิจารณาจากตัวชี้วัดดังนี้

1. ความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ
2. การได้รับยาที่ถูกต้อง
3. การติดเชื้อในโรงพยาบาล
4. การบรรเทาทุกข์ทรมารจากความเจ็บปวด
5. ความรู้ของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับภาวะสุขภาพ
6. ความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ใช้บริการ

7. ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

การก้าวสู่การเป็นผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง สาขาการพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก

เมื่อวันที่ 14-15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 สภาการพยาบาลได้จัดประชุมวิชาการเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อการปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงในประเทศไทย ในการประชุมครั้งนี้คณะผู้จัดทำฯ ได้รวบรวมข้อบังคับสภาการพยาบาล กฎกระทรวงระเบียบและประกาศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง ตลอดจนได้กำหนดสมรรถนะของผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงในสาขาต่างๆ 10 สาขา เพื่อประกอบการพิจารณาในการระดมความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม สรุปได้กำหนดสมรรถนะไว้ 9 สมรรถนะ แต่สำหรับสาขาการพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก จะมี 14 สมรรถนะ ดังนี้

สมรรถนะที่ 1 มีความสามารถประเมินสภาพผู้ป่วยก่อนให้ยาระงับความรู้สึก

สมรรถนะที่ 2 มีความสามารถบริหารยาระงับความรู้สึกและเฝ้าระวังผู้ป่วยระหว่างให้ยาระงับความรู้สึกตามประกาศของสภาการพยาบาล

สมรรถนะที่ 3 มีความสามารถในการประเมินผู้ป่วยในระยะพักฟื้นหลังให้ยาระงับความรู้สึก

สมรรถนะที่ 4 มีความสามารถตัดสินใจแก้ไข
ปัญหาภาวะวิกฤติ

สมรรถนะที่ 5 มีความสามารถกระทำหัตถการ

สมรรถนะที่ 6 มีความสามารถประสานงาน
ระหว่างทีมสหสาขาวิชาชีพและทีมงานวิสัญญี

สมรรถนะที่ 7 มีความสามารถสร้างสัมพันธภาพ
กับผู้ป่วยและญาติ

สมรรถนะที่ 8 มีความสามารถสมรรถนะด้าน
การใช้เทคโนโลยี

สมรรถนะที่ 9 ร่วมพัฒนาแนวปฏิบัติ/หรือ
มาตรฐานการให้ยาระงับความรู้สึกตามหลักฐานเชิง
ประจักษ์ ประเมินผล และปรับปรุงแนวปฏิบัติ/
มาตรฐาน/ตัวชี้วัดให้เป็นปัจจุบันเสมอ

สมรรถนะที่ 10 วางแผนและดำเนินการเพื่อ
พัฒนาและฟื้นฟูความรู้ทัศนคติและทักษะในการให้
ยาระงับความรู้สึก ตามขอบเขตหรือข้อตกลงกับ
แพทย์

สมรรถนะที่ 11 สอนและร่วมมือในการจัดการ
เรียนการสอนภาคปฏิบัติผู้เข้าอบรมวิสัญญีพยาบาล
และนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพอื่นๆ

สมรรถนะที่ 12 เป็นที่ปรึกษา/ให้คำปรึกษา
แก่บุคลากรทางการพยาบาล และญาติในการให้ยา
ระงับความรู้สึก ยาระงับปวด

สมรรถนะที่ 13 ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์
ความรู้และพัฒนาคุณภาพการพยาบาลเกี่ยวกับการ
ให้ยาระงับความรู้สึก รวมทั้งประยุกต์ผลการวิจัยใน
การพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงาน

สมรรถนะที่ 14 เป็นตัวแทนผู้ปฏิบัติการ
พยาบาลด้านการระงับความรู้สึก เพื่อกำหนดนโยบาย
เสนอแนะมาตรการ/แนวทางที่มีประสิทธิภาพเพื่อ
ความปลอดภัยของผู้ป่วย แนวทางปฏิบัติ(guideline)
ในการให้บริการทางวิสัญญีวิทยาของวิสัญญีพยาบาล

ความสำเร็จของผู้ปฏิบัติการพยาบาลชั้นสูง ใน ระดับหนังสืออนุมัติ

หลักสูตรการฝึกอบรมพยาบาลชั้นสูงระดับ
วุฒิปัตร์ สถาบันที่จะเปิดอบรมได้จะต้องเป็นสถาบัน
การศึกษาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ที่เปิดสอน
หลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาทั้งระดับปริญญาโท
และเอกมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และต้องมีคณาจารย์
ที่ได้รับหนังสืออนุมัติหรือวุฒิปัตร์แสดงความรู้ความ
ชำนาญเฉพาะทางการพยาบาลและการผดุงครรภ์จาก
สภาการพยาบาล ในสาขาที่เปิดการฝึกอบรม จำนวน
ไม่น้อยกว่า 3 คน จากคุณสมบัติดังกล่าว ทำให้สถาบัน
ที่จะเปิดการฝึกอบรมได้นั้น มีน้อย และสำหรับสาขา
การพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก ไม่สามารถ
เปิดการฝึกอบรมระดับวุฒิปัตร์ในสถาบันการศึกษา
พยาบาลได้ เนื่องจากเหตุผลดังกล่าว ดังนั้นสาขาการ
พยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึกจึงขอสอบ
หนังสืออนุมัติได้เพียงอย่างเดียว โดยวิชาแกนที่จะ
สอบ สมาคมผู้ปฏิบัติการพยาบาลชั้นสูงจะเปิดอบรม
ในการประชุมของสมาคม ในหัวข้อที่ต้องการ สำหรับ
วิชาเฉพาะสาขา ราชวิทยาลัยวิสัญญีแพทย์แห่ง
ประเทศไทย จะเปิดอบรมในโครงการ ฟื้นฟูวิชาการ
วิสัญญีพยาบาล ซึ่งได้จัดทำให้ทุกปีวิทยาลัยพยาบาล
และผดุงครรภ์ชั้นสูงแห่งประเทศไทยได้เปิดให้มีการ
สอบเพื่อรับหนังสืออนุมัติครั้งแรกและประกาศ
ผลการสอบ เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2557 มีผู้ผ่าน
การสอบทั้งหมด 17 คน⁶ ดังนี้

1. สาขาการพยาบาลอายุรศาสตร์-ศัลยศาสตร์
จำนวน 4 คน
2. สาขาการพยาบาลเด็ก จำนวน 1 คน
3. สาขาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต
จำนวน 2 คน
4. สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน จำนวน
3 คน

5. สาขาการพยาบาลชุมชน จำนวน 1 คน
6. สาขาการพยาบาลผู้ป่วยโรคติดเชื้อและการควบคุมการติดเชื้อ จำนวน 1 คน
7. สาขาการพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก จำนวน 5 คน

สรุปความก้าวหน้าในการก้าวสู่การเป็นผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง ของวิสัญญีพยาบาล

พัฒนาการของวิสัญญีพยาบาลไทยในการก้าวสู่การเป็นผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง สาขาการพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก แบ่งออกเป็น 2 ระดับ

1. ผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงในระดับความชำนาญ ตามข้อบังคับของสภาการพยาบาลฯ ปี พ.ศ. 2551 การดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อให้ก้าวสู่การเป็นผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงสาขาการพยาบาลด้านการให้ยาระงับความรู้สึก ทำได้ยาก ลำบาก แต่ด้วยความมุ่งมั่น ที่จะพัฒนาวิชาชีพ ทำให้เราสามารถก้าวผ่านมาได้อย่างสมศักดิ์ศรีจริง ๆ ถึง 165 คน ภายใน 5 ปี เมื่อเทียบกับสาขาอื่นๆ

2. ผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงในระดับเชี่ยวชาญ การขับเคลื่อน จะเป็นไปตามขั้นตอนของข้อบังคับฯ ปี พ.ศ. 2556 แต่มีปัญหาเกี่ยวกับการเปิดหลักสูตรฝึกอบรมผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงระดับวุฒิบัตร จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แต่ก็มิได้เป็นการปิดหนทางที่ก้าวสู่การสอบหนังสืออนุมัติ ถือว่าเป็นความก้าวหน้าในวิชาชีพในระดับเดียวกัน

ดังนั้นวิสัญญีพยาบาลไทยจะมุ่งมั่นพัฒนาตนเองต่อไป เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะทางคลินิกที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสามารถใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ กระบวนการวิจัย ระบบสารสนเทศและการทำงานร่วมทีมสหสาขาที่พัฒนาวิชาการไปอย่างไม่หยุดยั้ง พัฒนานวัตกรรม ระบบบริการเพื่อเพิ่ม

คุณภาพที่เป็นประโยชน์กับประชาชน และมีวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญเฉพาะทางที่ทัดเทียมกับวิชาชีพแพทย์ ทันตแพทย์และเภสัช โดยอยู่ภายใต้การกำกับของวิทยาลัยพยาบาลและผดุงครรภ์ขั้นสูงแห่งประเทศไทย สภาการพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

1. ชมรมวิสัญญีพยาบาล. จุดกำเนิดของวิสัญญีพยาบาลในประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ; 2552.
2. สำนักการพยาบาล กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, ชมรมวิสัญญีพยาบาลแห่งประเทศไทย. หน้าที่รับผิดชอบหลักและสมรรถนะวิสัญญีพยาบาล. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2549.
3. กระทรวงสาธารณสุข. ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยบุคคลซึ่งกระทรวง ทบวง กรม กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นหรือสภากาชาดไทย มอบหมาย ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2539. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2539.
4. ราชวิทยาลัยวิสัญญีแพทย์แห่งประเทศไทย. ระเบียบราชวิทยาลัยวิสัญญีแพทย์แห่งประเทศไทย ว่าด้วยขอบข่ายการประกอบวิชาชีพปฏิบัติการสาขาวิสัญญีวิทยาของพยาบาลวิชาชีพและการพยาบาลผดุงครรภ์ ซึ่งได้รับประกาศนียบัตรผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรวิสัญญีพยาบาลจากสถานฝึกอบรมซึ่งรับรองโดยราชวิทยาลัยวิสัญญีแพทย์แห่งประเทศไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2541. กรุงเทพฯ: ราชวิทยาลัยวิสัญญีแพทย์แห่งประเทศไทย; 2541.
5. พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา, เล่ม 114, ตอนที่ 74 ก, 23 ธันวาคม 2540.
6. สภาการพยาบาล. รายชื่อผู้สอบผ่านการสอบเพื่อขอรับหนังสืออนุมัติ แสดงความรู้ความชำนาญเฉพาะทางการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ประจำปี พ.ศ. 2557. นนทบุรี: สภาการพยาบาล; 2557.

Development of Thai Nurse Anesthetist : Diplomate Thai Board of Advance Practice Nursing Anesthesia

Nimnual Muntraporn¹ RN, CRNA, MPA, Dip. APNA

Abstract: This paper presents origin of Thai nurse anesthetist, scope and responsibilities of nurse anesthetist, standards of nursing practice, and standard of nursing anesthetist outcomes. The steps to success of advanced practice nurses, and Diplomate Thai Board of Advance Practice Nursing Anesthesia are discussed.

Thai Journal of Nursing and Midwifery Practice 2014; 1(1) 66-71

Keywords: Nurse Anesthetist, Advance Practice Nursing, Standard of nursing practice

¹Registered Nurse Senior Professional Level, Secretariat of Advance Practice Nursing Board Members, The College of Advance Practice Nurse and Midwife Thailand, Nursing and Midwifery Council